
KORXONALARDA ASOSIY AKTIVLARNI BOSHQARISH.

Sanayeva Malika Jaxankulovna

Uzsanoat qurilish bank tukimachilik filiali servis menejeri

Malika.sanaeva@bk.ru (91 418 79 97)

Annotatsiya. *Maqolada mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sanoat korxonalarining asosiy fondlarini boshqarish masalalari muhokama qilinadi. shuningdek, globallashuv sharoitida davlat rivojlanishining xususiyatlari, integratsiyani chuqurlashtirish muammolari va kengaytirish bo'yicha takliflar belgilab berilgan.*

Kalit so'zlar: *iqtisodiyot, menejment, yangilanish, fan, texnologiya, samaradorlik, siyosat, tahlil, omil, strategiya.*

УПРАВЛЕНИЕ ОСНОВНЫМИ АКТИВАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ.

Санаева Малика Джаханкуловна

Узпромстройбанк менеджер по обслуживанию

тукимачикского филиала Malika.sanaeva@bk.ru

91 418 79 97

Аннотация. *В статье рассмотрены вопросы управления основными активами промышленных предприятий в развитии экономики страны. а также особенности развития государства в условиях глобализации, обозначены проблемы углубления интеграции и предложения по расширению.*

Ключевые слова: *экономика, обновление, наука, техника, эффективность, политика, анализ, фактор, стратегия.*

MANAGEMENT OF FIXED ASSETS IN ENTERPRISES.

Malika Sanayeva Jaxankulovna

Uzsanoat Construction bank branch services manager in tokimasi

Malika.sanaeva@bk.ru 91 418 79 97

Annotation. *The article discusses the issues of managing the main assets of industrial enterprises in the development of the country's economy. as well as features of state development in the context of globalization, problems of deepening integration and proposals for expansion are identified.*

Key words: *economics, management, renewal, science, technology, efficiency, policy, analysis, factor, strategy.*

Kirish.

Bugungi kunda O‘zbekistonning zamonaviy iqtisodiyotida ishlab chiqarish salohiyatini isloh qilishda muammolar yuzaga kelmoqda. Iqtisodiyotdagi o‘zgarishlar va mamlakatni yanada rivojlantirishning strategik yo‘nalishlari, strategik islohotlarni muvaffaqiyatli ishlab chiqish hamda amalga oshirishning asosidir. [4].

Globallashgan dunyoda kompaniyalar xalqaro aktivlarni boshqarish, iste'molchilar, texnologiya, xarajatlar va strategik raqobatni o'rganib kelmoqda. Maqsad va rejalarining bir qismi sifatida ular ishlab chiqarish va sotish bo'limlarini turli mamlakatlarda joylashtiradilar va global muhitda o'z sharoitlarini yanada qulayroq qilishga intiladilar [6]. Global iqtisodiy muhit turlicha bo'lib qolmoqda, chunki texnologiyalardan foydalanish bo'yicha mamlakatlar o'rtasidagi tafovut kengayishda davom etmoqda. Rivojlangan mamlakatlar 4-5- avlod texnologiyalaridan, rivojlanayotgan mamlakatlar 2-3 avlod texnologiyalaridan, o'tish davri iqtisodiyotiga ega mamlakatlar esa sarmoyadan foyda ko'radigan erta sanoatlashtirish texnologiyalaridan foydalanadilar. [20]. Rivojlangan mamlakatlar yuqori texnologiyalarga ega bo'lganligi sababli ular past va o'rta rivojlangan davlatlarga sarmoya, bilim talab qiladigan tovar va xizmatlarni eksport qilib, katta foyda olishga intiladi. [5]

O'z navbatida, Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev Oliy Majlisga Murojaatnomasida iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirishni nazarda tutuvchi raqamli iqtisodiyotning milliy konsepsiyasini ishlab chiqish va shu asosda "Raqamli O'zbekiston 2030" dasturini amalga oshirish masalasini ko'tardi. [20]. Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan raqamli iqtisodiyot milliy konsepsiyasi ko'p millatli O'zbekiston uchun mo'ljallangan. [21]. Ma'lumki, raqamli iqtisodiyot texnologik va biznes jarayonlarni, ishlab chiqarish, logistika va tayyor mahsulotlarni sotishni raqamlashtirishni nazarda tutadi [18].

O'rganish ob'ekti

Asosiy aktivlarni yangilash va takomillashtirish orqali ishlab chiqarishda sifat va miqdor o'zgarishlarini ta'minlash, aholi bandligini ta'minlash, mehnat sharoitlarini yaxshilash, eng kam ishlab chiqarish xarajati bilan yangi, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirishni ta'minlash, tashqi bozorlarga chiqishni osonlashtirish kabi ko'plab iqtisodiy - ijtimoiy muammolarni hal qilishi mumkin. [11]. Shu munosabat bilan korxonalarining asosiy aktivlarini yangilash muammosi nafaqat nazariy va uslubiy muammolarni hal qilish nuqtai nazaridan dolzarb bo'lib, balki sanoat korxonalari, shuningdek, butun iqtisodiyot uchun amaliy ahamiyatga ega. Mintaqalar doirasida ayrim mamlakatlar iqtisodiyoti o'zaro integratsiya jarayonida ishlab chiqarish va aktivlarni boshqarishning yagona tizimida ishlaydi. [8]. Mintaqaviy integratsiya doirasida jahon iqtisodiyoti, investitsion faollik va

aktivlarni boshqarishning yuqori, samarali va istiqbolli rivojlanish nuqtasi shakllanib kelmoqda [24].

Metodologiya.

Mavzuni o‘rganish va yoritishda ilmiy abstraksiya, tahlil va sintez, iqtisodiy adabiyotlarni tahlil qilish usullaridan samarali foydalanildi.

Mavzuni o'rganish darajasi.

Iqtisodiy adabiyotlarda asosiy aktivlarni, shu bilan birga ishlab chiqarish fondlari va asbob-uskunalarni yangilash muammolariga doimo katta e'tibor berilgan. Bu boradagi tadqiqotlarni mahalliy va xorijiy olimlar: A.D. Sheremet, E.B. Sapritskiy, M.H. Shchadov hamda M.Sh. Sharifxo'jaev, Iskanderov Ibragimjon, O. Abdullaevning ilmiy ishlarida yoritilgan. Biroq, innovatsion jarayonlar va asosiy aktivlarning eskirish strukturasi, investitsiya resurslarining yetishmasligi va mavjud nazariy tajriba bilan bog'liq o'zgarishlar ushbu muammoga printsiplial jihatdan yangi yondashuvlar asosida yanada rivojlantirishni talab qiladi. [7]

Tahlil va Natijalar

Bugungi kunda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini raqamli texnologiyalar asosida modernizatsiya qilish va shu asosda “Raqamli O‘zbekiston 2030” dasturini amalga oshirishni nazarda tutuvchi raqamli iqtisodiyotning milliy konsepsiyasi ishlab chiqildi. [18]. Asosiy aktivlar mamlakat milliy boyligining tarkibiy qismidir. [4]. Hozirgi bosqichda O‘zbekistonda ishlab chiqarish salohiyatidan foydalanishni optimallashtirish hamda asosiy aktivlarni yangilash, modernizatsiya qilish, quvvatlardan maqbul foydalanishni taqozo etmoqda, bu asosiy aktivlar aylanishini tezlashtirish, ishlab chiqaruvchi kuchlarni va shu asosda ishlab chiqarish munosabatlarini takomillashtirish jarayonlaridir. [16]. Ishlab chiqarishning pasayishi va inflyatsiyaning yuqori sur'atlari sharoitida investitsiya faoliyatini tartibga solish tamoyillari dolzarb muammolarni hal etishning ustuvor yo'nalishlari bilan belgilanadi. [29]. Erkin narx belgilash amaliyotiga o'tish bilan korxonalarining o'z mablag'lari hisobidan amalga oshiriladigan asosiy aktivlarga markazlashtirilmagan investitsiyalar qisqardi, bu iste'molchilarning jamg'arish ehtiyojlaridan ustunligini ko'rsatdi. [22]. Yuqori samarali iqtisodiyotni ta'minlash uchun fan va texnikani har tomonlama rivojlantirish va ularning natijalarini iqtisodiyotga joriy etishni ta'minlash bo'yicha maqsadli chora-tadbirlarni qo'llash zarur. [13]

Bugungi kunda ishlab chiqarish omillariga, asosan, mashina va kapitalga doimiy talab tufayli hech bir mamlakat milliy iqtisodiyotining hajmi va rivojlanish darajasidan qat'i nazar, o‘zini-o‘zi to‘liq yoki yetarli darajada ta‘minlay olmaydi. [16]

Hudud iqtisodiyotiga aktivlar ko‘rinishidagi investitsiyalarni jalb etish barqaror iqtisodiy o‘shish va moliyaviy daromadlarni ta‘minlashda muhim vazifa hisoblanadi. [30]. Va o'z navbatida, investitsiya siyosatini shakllantirish uchun investorga kafolatlar darajasi bilan belgilanadigan samarali mintaqaviy investitsiya strategiyasini ishlab chiqish kerak. [17].

Shuningdek, potentsial investorlarni mintaqadagi investitsiya muhitining holati, ya'ni investitsiya salohiyati va investitsiya xatarlari darajasi tashvishga solmoqda. Investorlar uchun mintaqaning investitsiya reytingini, shuningdek, kapital qiymatini baholash juda muhimdir. [19]

Yuqori aylanma, asosiy va investitsiyalarning tez qaytarilishi tufayli investorlar uchun o'z mablag'larini ishlab chiqarishga sarflash foydalidir. Bundan tashqari, oziq-ovqat va yengil sanoat sohasi katta kapital qo'yilmalarni talab qilmaydi. [6].

Yog'-moy sanoatida va qurilishda uskunalarni o'rnatish bir necha oy davom etadi. Binobarin, bunday korxonalar faoliyatining birinchi yilida daromad keltirishi mumkin. Investorlar vaqtinchalik ortiqcha mablag'larni iqtisodiyotning turli tarmoqlariga investitsiya qilishlari mumkin [16].

Bugungi kunda investitsiya tiklanishining manbai ishlab chiqarish korxonalari bo'lib, ular foyda va amortizatsiya kabi o'z resurslaridan oqilona, va samarali foydalanish hisobiga asosiy aktivlarni yangilash uchun mablag' topadi. [33]. Ushbu muammoni hal qilish uchun korxonalar asosiy aktivlardan foydalanish va yangilash bo'yicha maqsadli boshqaruv strategiyasini shakllantirishlari kerak. Asosiy aktivlardan foydalanish va yangilash bo'yicha boshqaruv strategiyasi korxonaning umumiy va hisob siyosatining majburiy qismidir. [5].

Biz bilamizki, Sanoat 4.0 biznes va mamlakatning global miqyosda raqobatbardoshligini oshirish maqsadida raqamli texnologiyalarning apparat va dasturiy vositalaridan foydalangan holda ishlab chiqarish va boshqaruvda tub o'zgarishlarni amalga oshirishdir. [19]. Shu sababli, Industry 4.0 bir-biriga bog'langan ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlari zanjiridan iborat bo'lib, uning ajralmas elementi raqamli texnologiyalardan foydalangan holda zanjirlar (insonlararo, mashinalararo, bulutlar orqali, ma'lumotlar markazlararo) o'rtasida axborot almashishdir. [15]

Globalashuv sharoitida iqtisodiyoti o'tish davridagi mamlakatlar uchun tegishli iqtisodiy siyosat yuritish zarur. [3]. Bunday vaziyatda milliy iqtisodiy siyosatning maqsadi global iqtisodiy jarayonlarda ishtirok etishdan maksimal foyda olish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavfni minimallashtirishdir. [19]. Barchamizga ma'lumki, dunyoda murakkab geosiyosiy vaziyat vujudga keldi, energiya va suv resurslari taqchilligi kuchaymoqda, oziq-ovqatga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda, moliyaviy resurslar qimmatlashmoqda. [32]

Korxonalar siyosatining tarkibiy qismlarini tahlil qilib, korxonaning buxgalteriya hisobi, narx-navo, ta'minot va sotish, moliyaviy va investitsiya siyosati bilan bog'liq bo'lgan korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash bilan bog'liq elementlarni aniqlashimiz mumkin. [7]. Asosiy aktivlarni yangilash va ulardan foydalanish bo'yicha boshqaruv strategiyasining maqsadlari va korxonalar maqsadlari o'rtasidagi bog'liqlik korxonaning asosiy aktivlarini yangilash va ulardan foydalanish strategiyasini shakllantirishga qo'yiladigan umumiy talablarni belgilaydi. [10]

I. Majburiy me'yoriy talablarni ishlab chiqish:

korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash jarayonini boshqarishdagi faoliyat tamoyili;

korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash jarayonini boshqarishning global maqsadi;

korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash jarayonini tashkil etish talablari.

II. Me’yoriy talablarni amalga oshirish:

korxonaning asosiy aktivdan foydalanish va yangilash sohasidagi faoliyatning asosiy yo‘nalishlarini uzoq muddatga belgilash.

korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash strategiyasi uchun me’yoriy talablarni amalga oshirish vositalarini ishlab chiqish.

O‘z navbatida, yangilash va foydalanish strategiyasini shakllantirish asosiy aktivlarni boshqarish jarayonining muhim elementi bo‘lib, u asosiy aktivlardan foydalanish va yangilash jarayonini boshqarish bo‘yicha ko‘rsatmalar haqida aniq tasavvur beradi, qaror qabul qilishni osonlashtiradi. [31]. Korxonaning asosiy aktivlardan foydalanish va yangilash bo‘yicha boshqaruv strategiyasida asosiy aktivlar bilan bog‘liq jarayonlarni ishlab chiqish va butun ishlab chiqarish tizimining samaradorligini oshirish mumkin. [8].

Korxonalarning asosiy aktivlarlaridan samarali foydalanish va yangilanishiga to‘sqinlik qiluvchi sabablar quyidagilardir:

asosiy aktivlarni yangilashni moliyalashtirishning asosiy manbalari;

asosiyaktivlarning yangilanishini cheklovchi asosiy omillar;

sotib olingan asosiy aktivlarni o‘z vaqtida ishga tushirishga to‘sqinlik qiluvchi sabablar;

innovatsiyalarga, xususan, ishlab chiqarish quvvatlaridan to‘liq foydalanishga to‘sqinlik qiluvchi sabablar. [23].

Ishlab chiqarish quvvatlaridan to‘liq foydalanishga to‘sqinlik qiluvchi muhim sabablar quyidagilardir:

Buyurtmalar yetishmasligi, aylanma mablag‘larning etishmasligi, mavjud asbob-uskunalarining eskirishi, investitsiya resurslarining etishmasligi, byudjet mablag‘lari hisobidan moliyalashtiriladigan investitsiyalarning qisqarishi, asosiy resurslardan foydalanish va yangilash bo‘yicha boshqaruv strategiyasining ahamiyati va korxonalarning aktivlari kam baholanadi. [9].

O‘z navbatida, asosiy aktivlar tahlili o‘rganilayotgan korxonalarning asosiy aktivlarini samarali faoliyat ko‘rsatishi va yangilanishiga to‘sqinlik qilayotgan muammolarni aniqlaydi va ularning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash bo‘yicha zamonaviy talablarni amalga oshirish bo‘yicha faoliyatning asosiy yo‘nalishlarini belgilaydi. [15]. Mahalliy va tashqi iqtisodiy amaliyot korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash strategiyasini shakllantirish uchun bir qator vositalarni ishlab chiqdi:

- asosiy aktivlarlar harakatini baholash ko‘rsatkichlari;
- asosiy aktivlardan foydalanish samaradorligini baholash;
- amortizatsiya usulini tanlash;
- asosiy aktivlarni almashtirishni asoslash.

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi va texnologiyalarning rivojlanishi sharoitida O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi uchun raqamli iqtisodiyot joriy etilmoqda. [25]. Yangilash strategiyasining elementlaridan biri korxonaning asosiy aktivlari harakatini tahlil qilishdir. Qabul qilingan asosiy vositalar, ularni qabul qilish jarayonini baholashda har doim ham o'z vaqtida ishga tushirilmaganligi sababli, kelib tushish koeffitsienti va korxonaning asosiy vositalarini ishga tushirish koeffitsientini farqlash va yangi ko'rsatkichni – immobilizatsiya koeffitsiyentini joriy qilish kerak. birlik o'rtasidagi farq va foydalanishga topshirilgan asosiy aktivlar qiymatining olingan asosiy aktivlar qiymatiga nisbati sifatida hisoblangan asosiy aktivlar koeffitsienti. [10].

Immobilizatsiya koeffitsienti olingan asosiy aktivlarning foydalanishga topshirilmagan qismini aks ettiradi, shuning uchun korxonada qo'yilgan kapitaldan daromad olmaydi. Korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash strategiyasini shakllantirish uchun asos bo'lib, ularning faoliyati samaradorligini baholash hisoblanadi. [27].

Asosiy aktivlardan foydalanish samaradorligini tavsiflovchi ob'ektiv ko'rsatkich ularning rentabelligi hisoblanadi. Asosiy aktivlarning rentabelligi - bu asosiy aktivlar tannarxi birligidan olingan daromad miqdorini tavsiflovchi murakkab ko'rsatkich. [15]. Korxonaning asosiy aktivlarining rentabelligiga quyidagi ko'rsatkichlar ta'sir qiladi: asosiy aktivlarning rentabelligi, ya'ni qo'yilgan kapitalning rentabellik darajasi, shuningdek, amortizatsiya normasi. Asosiy aktivlar rentabelligining ko'rsatkichi ushbu koeffitsiyentlarning o'zaro bog'liqligidir: sotishdan olingan daromad, asosiy aktivlarning faol faol qismining kapital unumdorligi, mehnat vositalarining faol qismidan foydalanish darajasi, asosiy aktivlarning faol qismining ulushi. ularning umumiy hajmida davr mobaynida belgilangan asosiy aktivlarning o'rtacha eskirish darajasi. [11].

Ushbu bog'liqlikni quyidagi matematik munosabatlar bilan ifodalash mumkin:

$$RAA = SD * Fd * K * AAFU + AN$$

Bunda: RAA - asosiy aktivlar rentabelligi, koeffitsient;

SD - sotishdan tushgan daromad, koeffitsient;

AAFU- asosiy aktivlar faol qismining ulushi;

AN - o'rtacha amortizatsiya normasi, koeffitsient.

Asosiy aktivlardan foydalanish samaradorligini baholashda taklif etilayotgan formuladan foydalanish quyidagilarga imkon beradi:

- har bir omilning korxonaning asosiy aktivlari rentabelligiga ta'sir qilish darajasini aniqlash;

korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish samaradorligiga salbiy ta'sir etuvchi elementlarni aniqlash;

mehnat vositalarining ishlash samaradorligini oshirish uchun zaxiralarni aniqlash;

o'rganilgan tendentsiyalardan kelib chiqib, butun korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyatini barqarorlashtirishga yordam beradigan asosiy aktivlarning rentabelligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasini ishlab chiqish. [12].

Amortizatsiya siyosatini shakllantirishda shuni hisobga olish kerakki, faoliyatning moliyaviy natijalariga korxonaning yarim doimiy xarajatlarining bir qismi bo'lgan amortizatsiya to'lovlari miqdori ta'sir qiladi. Hozirgi vaqtda korxonalarning moliyaviy holatini yaxshilashga yordam beradigan amortizatsiyani hisoblash usulini tanlash muammosiga duch kelmoqdalar.

Faol asosiy aktivlarning (passivlarga nisbatan) xizmat qilish muddati nisbatan qisqa bo'lganligi sababli, tashqi muhitdagi o'zgarishlarni va uning asosiy aktivlarning ishlashi bilan bog'liq bo'lgan kelajakdagi pul oqimlariga ta'sirini taxmin qilish mumkin. [28]. Ushbu texnika quyidagilarga imkon beradi:

asosiy aktivlar qiymatini hisobdan chiqarishning turli variantlarini solishtirish;

doimiy xarajatlarning bir qismi sifatida amortizatsiya ajratmalarini oshirishning afzalliklari va kamchiliklarini hisobga olgan holda amortizatsiya usulini tanlash. [10].

Asosiy aktivlarni almashtirishning maqsadga muvofiqligini asoslash bo'yicha takliflar va uslubiy yondashuvlar:

1. jamlangan amortizatsiya aniqlanadi - nafaqat jismoniy, ma'naviy, iqtisodiy eskirish natijasida, balki analitik, buxgalteriya eskirishi natijasida asosiy aktivlarning iste'mol qiymatining yo'qolishi.

2. asosiy aktivlar obyektini almashtirishning maqsadga muvofiqligi aniqlanadi. Asosiy aktivlarni almashtirish faqat yangi asosiy aktivlar ob'ektining rentabelligi almashtirilgan asosiy aktivining rentabelligidan yuqori bo'lganda tavsiya etiladi. [14].

O'zbekistondagi barcha tizimlar raqamli shaklga o'tkazilmoqda. [19]. Innovatsion va raqamli iqtisodiyotda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali xodimlar soni va texnologik jarayonlarini optimallashtirish muhim ahamiyatga ega. [18]. Shuningdek, ob'ektdan keyingi foydalanish to'g'risida qaror qabul qilish kerak, ularning xizmat muddatini oshirish uchun asosiy aktivlarning eskirishini kamaytirish choralarini ishlab chiqish tavsiya etiladi. [9].

Xulosa va takliflar

1. Tahlillar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, korxonalarda asosiy aktivlarni yangilash jarayoni va uni boshqarish bugungi kunda korxonalarning zamonaviy vazifalari, ya'ni investitsiyalar, modernizatsiya, rekonstruksiya, kapital qurilish va hokazolar bilan bog'liq holda amalga oshirilmoqda.

2. O‘zbekistonda korxonalarining asosiy aktivlarining eskirish darajasining yuqoriligi va yangilanish darajasining pastligi. Korxonalar o'zlarining asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash bo'yicha yo'naltirilgan strategiyaga ega emaslar.

3. Korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash samaradorligini baholashning yondashuvlari va usullari; korxonaning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash strategiyasini shakllantirish uchun bir qator vositalarni asoslash va sinab ko'rish.

4. Asosiy aktivlardan foydalanish va yangilash strategiyasini ishlab chiqish talablari va variantlari sanoat korxonasi texnik bazasini rivojlantirish strategiyasini shakllantirish uchun ishlatilishi kerak.

5. O‘rganilayotgan korxonalarining asosiy aktivlaridan samarali foydalanish va yangilanishiga, ularning asosiy aktivlaridan foydalanish va yangilash strategiyasi talablarini amalga oshirishda asosiy faoliyat yo‘nalishlarini aniqlashga to‘sqinlik qilayotgan muammolar.

Amortizatsiyani hisoblash usulini tanlash usuli sizga quyidagilarga imkon beradi:

- asosiy aktivlar qiymatini hisobdan chiqarishning turli variantlarini solishtirish;
- xarajatlarning bir qismi sifatida amortizatsiya ajratmalarini oshirishning afzalliklari va kamchiliklarini hisobga olgan holda amortizatsiya usulini tanlash. [9].

Ilmiy yangilik - bu sanoat korxonasi asosiy aktivlarini yangilash strategiyasini shakllantirish bo'yicha uslubiy yondashuvlarni asoslash va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish. takliflarning yangiligini belgilovchi asosiy natijalar quyidagilardan iborat:

- korxonaning asosiy aktivlarini yangilash strategiyasini ishlab chiqish talablarini asoslash;

- yangi ko'rsatkich bo'yicha taklif - asosiy aktivlarni harakatsizlantirish koeffitsienti, korxonaning asosiy aktivlarining harakat jarayonini baholash;

- korxonaning asosiy aktivlari rentabellik ko'rsatkichi va ulardan foydalanishning keng, intensiv va integral ko'rsatkichlari o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni asoslash;

- korxonaning moliyaviy natijalarini yaxshilash maqsadida asosiy aktivlarni eskirish usulini tanlash mezonini taklif qilish;

- umumiy amortizatsiyani hisoblash va asosiy aktivlarning yangi ob'ekti va almashtirilayotganining rentabelligini taqqoslash asosida korxonaning asosiy aktivlari ob'ektini almashtirishning maqsadga muvofiqligini asoslash uchun uslubiy yondashuvlarni ishlab chiqish. Amalda esa olingan natijalar sanoat korxonalarida asosiy aktivlarni yangilash va ulardan foydalanish strategiyasini shakllantirish jarayonida qo‘llanilishi mumkin.

Fan va texnika yutuqlaridan foydalanish natijalarini amalga oshirish xalqaro savdo orqali bilvosita va bevosita boshqa mamlakatlarga tarqaladi. To'g'ridan-to'g'ri diffuziya fan va texnika yutuqlarini o'zida mujassam etgan texnologiyalar jahon bozorida sotilganda va boshqa mamlakatlar tomonidan sotib olinganda sodir bo'ladi. Bilvosita diffuziya yangi

texnika va texnologiyalar ishlab chiqilgan mamlakatning eksport ishlab chiqarish samaradorligi ortib, tovar sifati yaxshilanganda yuzaga keladi. [41]

Shuni ta'kidlash kerakki, jamiyat qanchalik boy va kuchli bo'lsa, uning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, ishlab chiqarish va investitsiya resurslaridan qanchalik oqilona va maqsadli foydalanish, yaxlit munosabatlar va moslashuv imkoniyatlaridan foydalanish darajasi shunchalik yuqori bo'ladi. jahon bozori sharoitlariga. [8]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шадрина, Г. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: Учебник. — 3-е изд., перераб. и доп.— Москва: Издательство Юрайт, 2021.— 461 с.
2. Экономика организации (предприятия): учебное пособие/ Т. К. Руткаускас [и др.]; под общ. ред. д-ра экон. наук, проф.Т. К. Руткаускас. – 2-е изд., перераб. и доп. – Екатеринбург: Изд-во УМЦУПИ, 2018. – 260 с.
3. Послание Президента Республики Узбекистан Шавката Мирзиёева Олий Мажлису и народу Узбекистана. 20.12.2022
4. Karomatovna M. J. WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS //Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595). – 2023. – Т. 3. – №. 2. View of WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS (sciencesage.info)
5. Musayeva J. K. O ‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA AKTIVLARNI BOSHQARISHNING O ‘RNI VA ROLI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 4. – С. 554-564.
6. Karomatovna M. J. IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //British View. – 2023. – Т. 8. – №. 5. View of IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN | British View
7. Musaeva J. K., Khalilova M. A. FEATURES OF INVESTMENT PROCESSES OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 618-628. <https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/3763/3615> DOI: <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/BGTE7>
8. Mukhsinov B., Yuldasheva S. Jamila Musaeva International journal of advanced science and technology vol. 29, no. 5, (2020) //issn. – 2005. – Т. 4238. – С. 1922-1926.

9. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. Қ. КОРХОНАЛАРНИНГ АСОСИЙ КАПИТАЛИНИ БАҲОЛАШ ВА УЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 200-217.

10. Мусаева Ж. К. ОЦЕНКА ОСНОВНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ И ОСНОВНЫЕ ПУТИ ИХ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ //Журнал Инновации в Экономике. – 2022. – Т. 5. – №. 3.

11. Karomatovna M. J. Efficiency of introducing innovative approaches in higher education in uzbekistan //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 1266-1275.

12. Мусаева Ж. К., Халилова М. А. РОЛЬ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 283.

13. Мусаева Ж. К. РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ВА ТАЪЛИМДА РИВОЖЛАНИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ //Архив научных исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1.

14. Мусаева Ж. К. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 288.

15. Мусаева Ж. К. САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА АСОСИЙ КАПИТАЛДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ ЙЎЛЛАРИ //Журнал Инновации в Экономике. – 2021. – Т. 4. – №. 6.

16. Karomatovna M. J. MAIN DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES IN UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC GLOBALIZATION //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 12. – С. 1434-1441.

17. Karomatovna M. J. Economic thoughts in the works of alisher navoi and their role in the development of society //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – С. 1524-1531.

18. Мусаева Ж. К. Роль цифровой трансформации в развитии экономики Узбекистана. – 2021.

19. Мусаева Ж. К., Шарипова М. М. Информационная безопасность—важное условие цифровой экономики. – 2021.

20. Мусаева Ж. К. Тенденции развития цифровой экономики и образования в Узбекистане //Современные проблемы социально-экономических систем в условиях глобализации. – 2021. – С. 246-250.

21. Мусаева Ж. К., Шарипова М. М. INFORMATION SECURITY IS AN IMPORTANT CONDITION FOR THE DIGITAL ECONOMY //Тенденции экономического развития в XXI веке. – 2021. – С. 323-326.

22. Мусаева Ж. К., Алимова Д. Д. ОСОБЕННОСТИ И РОЛЬ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА //ЖУРНАЛ АГРО ПРОЦЕССИНГ. – 2020. – Т. 2. – №. 1.

23. Мусаева Ж. К. Факторы развития наукоемкой цифровой экономики. «Проблемы и перспективы занятости в условиях развития цифровой экономики». Международная научно-практическая конференция. Самарканд, октябрь, 2021.

24. Мусаева Ж. К. Значение финансово-валютных операций в развитии экономики Узбекистана //Научно-практические исследования. – 2020. – №. 3-2. – С. 40-44.

25. Мусаева Ж. К. Цифровая экономика как залог будущего развития-" Цифровая экономика: новый Узбекистан через новые технологии, платформы и бизнес-модели Цифровая экономика: новый этап в развитии нового Узбекистана новыми технологиями"-Материалы междуна-роднойнаучно практической конференции //Ташкент: Таддикот. – 2020.

26. Мусаева Ж. К., Жумаева Д. Х. Особенности анализа основных фондов и инвестиций на предприятиях //Бенефициар. – 2019. – №. 52. – С. 7-10.

27. Мусаева Ж. К. РОЛЬ ФИНАНСОВО-ВАЛЮТНЫХ ОПЕРАЦИИ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА //СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ. – 2019. – С. 152-156.

28. Musaeva J. K., Elmurodov S. S., Yuldasheva S. N. ROLE OF CURRENCY RELATIONS IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //Бенефициар. – 2019. – №. 44. – С. 22-25.

29. Мусаева Ж. К., Халилова М. ОСОБЕННОСТИ И РОЛЬ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЭТИКИ ПРОТИВ ГМО В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА //ББК 65.0501 А 43. – 2019. – С. 64.

30. Мусаева Ж. К. РОЛЬ ИНВЕСТИЦИЙ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА //Интернаука. – 2019. – №. 9-1. – С. 76-78.

31. Мусаева Ж. К. ОСОБЕННОСТИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ //СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ. – 2019. – С. 279-284.

32. Мусаева Ж. К. ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СТИМУЛИРОВАНИЕ КАЧЕСТВА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ //Интернаука. – 2018. – №. 22-1. – С. 63-65.

33. Мусаева Ж. К. РОЛЬ УПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ //Инновационное развитие. – 2017. – №. 4. – С. 70-71.

34. Артикова Д. М., Юлдашева С. Н., Мусаева Ж. К. Роль предпринимательства, управления в совершенствовании экономического механизма хозяйствования //Економіка і управління національним господарством. – 2013. – №. 9. – С. 65.